

Rol van het jongerenwerk bij de aanpak van radicalisering

Verslag Expertmeetings Jongerenwerk en Radicalisering - 2015

Een uitgave van BVjong, beroepsvereniging kinder- en jongerenwerkers

Eindredactie: Niko de Groot (BVjong/Maatschappelijke Veerkracht)

Met medewerking van:

Pieter Paul Bakker (Nederlandse Jeugdinstuut), Aukelien Scheffelaar (Movisie), Els Meijssen (Movisie), Johan Cortooms (st Wel.kom-Venlo), Mohamed Amessas (Amessas Advies en Coaching), Dick Smit (St Jong Rotterdam-Gouda) en Ahmet Almis (St Cordaan Veldhoven en voorzitter BVjong).

Met dank aan de 35 jongerenwerkers tijdens de twee expertmeetings op 19 mei 2015 in Venlo en op 16 juni 2015 in Gouda.

© BVjong, december 2015, Maastricht
Overnemen of citeren uit de publicatie is uitsluitend toegestaan met bronvermelding.

BVjong, Beroepsvereniging Kinder- en Jongerenwerkers,
Postbus 194,
6200 AD Maastricht

E-mail: bestuur@bvjong.nl
www.bvjong.nl

Dit is een publicatie van BVjong, Beroepsvereniging Kinder- en Jongerenwerkers in Nederland. De publicatie is gratis te downloaden op de website www.bvjong.nl. Op deze website vind je ook meer informatie over BVjong en het lidmaatschap van de beroepsvereniging.

De rol van jongerenwerkers bij de aanpak van radicalisering.

1. Inleiding

Wat kan het jongerenwerk betekenen in het voorkomen of tegengaan van radicalisering? Dat was de belangrijkste vraag die BVjong, de beroepsvereniging voor kinder- en jongerenwerkers in Nederland stelde, tijdens twee expertmeetings in het voorjaar 2015 in Venlo en Gouda. Centraal staan hier de volgende vragen:

- Wat is de rol van het jongerenwerk bij signalen van radicalisering?
- Wat hebben de jongerenwerkers daarvoor nodig?

De beelden van de aanslagen bij Charlie Hebdo in Parijs staan nog nauw bij iedereen op het netvlies als we de expertmeetings organiseren. Niet wetend dat de aanslagen op 13 november 2015 in Parijs nog zouden komen. Al geruime tijd krijgen jongerenwerkers in verschillende steden signalen die zorgen baren. Een aantal jongerenwerkers in Nederland is getraind in het herkennen van radicaliseringssignalen en zijn betrokken bij het ontwikkelen van een adequate aanpak. Wat die aanpak moet zijn, is echter nog niet zo makkelijk. Signalen zijn niet altijd snel te herkennen, oorzaken niet eenvoudig te benoemen en een juiste aanpak daarom ook lastig te formuleren. Daar worstelt de hele westerse samenleving mee. Jongerenwerkers dus ook.

Het jongerenwerk wordt vaak de ogen en oren in de wijk genoemd. Deze professionals worden geconfronteerd met radicale ideeën van jongeren en gaan het gesprek met ze aan. Ondanks een verschil van mening probeert de jongerenwerker in contact te blijven met de jongeren. Door deze verbinding kunnen zij radicalisering signaleren en proberen bij te sturen. Maar is dit voldoende, moet het jongerenwerk meer doen en zo ja, welke bagage hebben zij daarvoor nodig?

De jongerenwerker is alert op signalen die wijzen op machtsmisbruik, seksueel ongewenst gedrag, pesten, criminaliteit en ander ongewenst gedrag van of ten opzichte van jeugdige.¹

¹ Uit beroepscode kinder- en jongerenwerker

2. De taak van de jongerenwerker

Jongerenwerkers werken vanuit de leefwereld van de jongeren en zijn gericht op het versterken van de kansen en mogelijkheden van de jongeren: jongerenwerkers leggen contact met jongeren op straat, op school, in het winkelcentrum en het jongerencentrum, en op andere plekken waar jongeren (samen)komen. Zij maken vandaaruit verbinding met de samenleving, bijvoorbeeld richting ouders, buurtbewoners, verenigingen, school en arbeidsmarkt. Het versterken van het perspectief en talenten vanuit de eigen behoeften en veerkracht van de jongeren. Het jongerenwerk is hierbij zowel gericht op de jeugd in groepsverband als op de individuele, kwetsbare jeugd.

De kracht van het jongerenwerk is dat ze al in de buurt aanwezig is en al relaties heeft opgebouwd met de jeugd, hun ouders en de buurt voordat problemen ontstaan. Waar nodig trekken kinder- en jongerenwerkers samen op bij het bieden van passende hulp en begeleiding. Jongerenwerkers werken daarbij samen met andere professionals in de wijk, zoals wijkagent, gemeente, school, het sociale wijkteam, de veiligheidsketen en de gemeente. Ze zoeken de jongeren op door hun outreachende, vindplaatsgerichte aanpak. Ze werken pro-actief, gericht op de overlastgevende en/of zorgmijdende jongeren. Met als belangrijkste kracht dat ze de leefwereld van de jongeren kennen en daardoor een betekenisrelatie met de jeugd kunnen aangaan. Ze handelen vanuit de brede benadering, gericht op alle leefgebieden van de jeugd en kijken samen met de jongeren naar hun vragen, problemen en oplossingen.

“Jongerenwerkers onderscheiden zich van jeugdzorgwerkers door hun primair ontwikkelingsgerichte benadering, en van andere sociaal werkers door hun specialistische kennis van en ervaring met jeugdigen en hun leefwereld.” (uit “Jongerenwerk in Beeld (NJI, 2015)

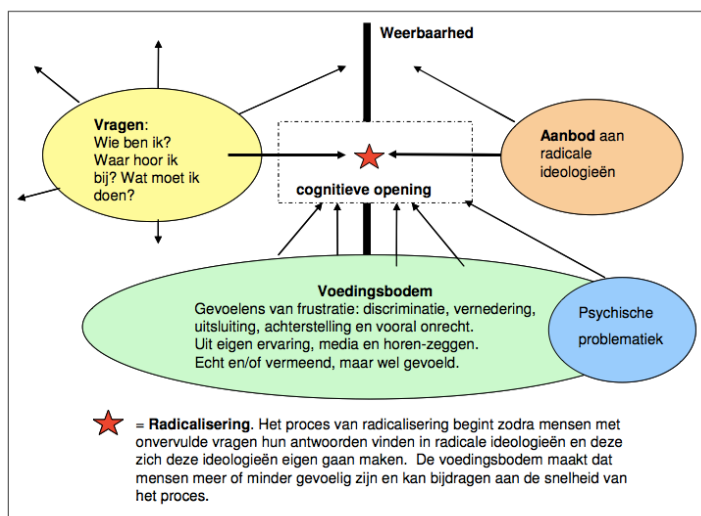
3. Wat we verstaan onder polarisatie en radicalisering.

Polarisatie

Een jongerenwerker wordt met regelmaat geconfronteerd met zorgelijke spanningen tussen verschillende bevolkingsgroepen. Spanningen in het jongeren centrum of in de wijk die kunnen leiden tot vervreemding en uitsluiting. Hinderlijke overlast van hangjongeren die felle uitspraken doen over niet-westerse immigranten, autochtone vrouwen of homo's, zorgelijke wrijvingen tussen verschillende groepen van buurtbewoners en de uitsluiting op basis van geloof of etniciteit door medeleerlingen. Soms betreft het puberale provocatie, maar het kan ook sluipende polarisatie of radicalisering betreffen. Polarisatie, in de betekenis van tegengestelde standpunten, hoort bij een open democratische samenleving. Het geeft stem aan belangen, emoties en helpt bij de vorming van groepen. Groepen bieden individuen een platform om een identiteit te ontwikkelen, bijvoorbeeld in kerken, moskeeën, op school, verenigingen en op internet. Daarin kan echter ook worden doorgeslagen, dan wordt polarisatie eerder bedreigend dan verrijkend.

Radicalisering

Radicalisering is het proces, waarbij een persoon of groep in toenemende mate bereid is de consequenties te aanvaarden van de strijd voor een samenleving die niet strookt met onze democratische rechtsorde. Een radicaliseringsproces ontstaat niet zomaar. Vaak is er sprake van een voedingsbodem, die kan bestaan uit gevoelens en ervaringen van achterstelling, discriminatie, onrecht, en uitsluiting. Dit kan direct, uit eigen ervaring, maar ook indirect, via de media en horen-zeggen, ontstaan. Een item in het journaal over Syrische vluchtelingen of over Palestina kan zulke gevoelens oproepen. Daarnaast kunnen factoren zoals slecht sociaal netwerk, persoonlijke crisis, slechte schoolprestaties, en/of arbeidskansen en psychische problematiek bijdragen aan radicalisering. Jongeren zitten daarnaast midden in hun identiteitsontwikkeling en worstelen met allerlei levensvragen. Deze factoren kunnen zorgen voor een zgn. 'cognitieve opening', waardoor ze vatbaar worden voor bijvoorbeeld radicale ideologieën. (Zie het vraag- en aanbod model (Recognising Radicalisering, 2008).

4. De rol van de jongerenwerker bij de aanpak van radicalisering

“De school, op straat en bij leeftijdgenoten zijn de plekken waar jongeren hun identiteit vormen en tonen. Als een jongere radicaliseert, of dit nu op het gebied van religie, dierenrechten of een politieke overtuiging is, is de straat één van de plekken waar dat zichtbaar kan worden. Dit maakt dat jongerenwerkers een rol hebben als zij zien dat een jongere zich begint af te keren van de samenleving. Daarvoor moeten zij weten hoe ze polarisatie en radicalisering kunnen herkennen”

De opbrengst van de beide expertmeetings heeft vanuit de verschillende praktijkcasus veel tips en aanbevelingen opgeleverd over de verschillende aspecten in het voorkomen en tegengaan van radicalisering.

Casus 1 “Opvallende kleding en versterkte aandacht voor religie”.

Een jongere met een moslimachtergrond gaat zich opvallend steeds traditioneler kleden (verhullende kleding en handschoenen). Ze sprak veel over haar religie en handelde daar ook naar. Dat baarde de jongerenwerkers zorgen. Ze besloten in contact te treden met de jongere, de zaak daarbij niet te groot aan te pakken en organiseerden een activiteit voor jongeren over religie. Met de jongere is vervolgens als vanzelfsprekend een gesprek tot stand gekomen over haar religiebeleving en visie op de maatschappij.

Gaandeweg vertelde ze steeds meer persoonlijke verhalen over haar nicht die naar Syrië ging en over de WhatsApp-groep waar ze lid van is. Deze manier van contactleggen was voor haar niet bedreigend, was voor haar ook te plaatsen en de jongerenwerkers kregen zo een beter beeld van wat het meisje bezighield. Zij vertelde bijvoorbeeld dat haar nicht uit Syrië had aangegeven dat zij vooral niet naar Syrië moest komen, want het was daar veel te gevaarlijk en helemaal geen pretje. Ze gaf ook aan dat ze zich eigenlijk niet prettig noch aangesproken voelde door de extreme taal van de WhatsApp-groep en daarom het contact wilde verbreken. De jongerenwerkers hielden elkaar goed op de hoogte van de signalen die zij opmerkten en ook van de inhoud van de gesprekken. Zij hebben ook een anonieme melding gedaan bij de afdeling Veiligheid van de gemeente. In feite was het geen melding maar meer een signaal dat zij afgaven en de melding dat ze hiermee aan de slag waren. Mocht de zaak dan toch escaleren, dan was er al wat informatie beschikbaar. De gemeente stond achter deze aanpak.

4.1. Signalering

Een jongerenwerker moet in staat zijn om diverse signalen van jongeren – zowel individueel en als afwijkend groepsgedrag- te kunnen interpreteren. Daarbij gaat het om vragen over bijvoorbeeld drugsgebruik, schulden, loverboys, hulpvragen, leefbaarheid buurt en eenzaamheid en dus ook radicalisering. Wanneer een jongere zich steeds meer opsluit in zijn geloof of radicaal-islamitische uitingen, dan moet je dat kunnen opmerken. Niet alleen via de jongere zelf maar eventueel ook via zijn vrienden of omgeving. Het hoort bij je taak als jongerenwerker.

Om welke signalen kan het gaan ?

Belangrijke kenmerken kunnen uiterlijk zijn zoals baard, djellaba (lang los-vallend gewaad met lange mouwen), gezichtsbedekking, enz. Maar belangrijker is veranderingen in gedrag zoals zich terugtrekken, andere vriendenkring en ineens veel bezig zijn over bepaalde onderwerpen. Deze signalen **kunnen** hier iets over zeggen, maar een signaal krijgt pas waarde als je vervolgens met betrokkene hierover het gesprek aangaat.

De context bij signaleren is heel belangrijk. Een signaal krijgt pas waarde als je dit toetst en uitzoekt wat het betekent. Zo kan een choquerende uitspraak van een jongere als een signaal van radicalisering worden geïnterpreteerd of gewoon als stoer pubergedrag om aandacht te krijgen. Het is belangrijk om te toetsen waar het hierover gaat. Dit doe je zelf door het opzoeken wat teksten of uitspraken precies betekenen en door in gesprek te gaan met collega's, netwerkpartners en de jongeren zelf. Enige kennis van de Islam en van radicalisering helpt je daarbij als jongerenwerker.

Niet meteen oordelen

Een jongerenwerker is opgeleid om dan niet meteen te oordelen, de jongeren niet meteen als radicaal-extreem neer te zetten, maar eerst proberen om open minded te onderzoeken bij de jongere wat er speelt: present zijn, vertrouwen winnen, in gesprek gaan en signaleren. Daar zie je ook het verschil in aanpak tussen een jongerenwerker en bijvoorbeeld het veiligheidshuis of politie waar jongeren toch sneller een stempel mee krijgen en vaak eerder worden gecriminaliseerd. Zeker in het geval van radicalisering brengt dat het gevaar met zich mee dat de jongeren zich nog meer terugtrekken en daardoor juist verder radicaliseren.

“De echte geradicaliseerde jongeren zijn vaak niet meer op straat te vinden, maar verschansen zich in huiskamertjes, vaak niet eens in eigen wijk en houden hun informatie stil”.

Basiskennis om te signaleren

Jongerenwerkers hebben basiskennis nodig om de eerste filtering te doen: is het gewoon “pubergedrag” en kunnen we spiegelen en de jongere op de consequenties van zijn/haar gedrag te wijzen? Of is er meer aan de hand?

Van belang is dat elke jongerenwerker voldoende uitgerust is om goed te kunnen signaleren en om waar het nodig is op tijd door te verwijzen. Hiervoor is enige basiskennis van extreem-radicalisme gewenst. Daarnaast is het belangrijk dat je kan sparren met je collega's of netwerkpartners als je vragen hebt. Daarom pleiten we ervoor dat dat jongerenwerkers regelmatig gerichte trainingen krijgen over extreem jongerengedrag en extreem-radicalisme. Daarnaast is het verstandig als er binnen het team iemand is die zich extra verdiept in dit gedag en als vraagbaak kan fungeren. Net als dat een andere jongerenwerker zich bijvoorbeeld extra specialiseert in andere jongerenvragen, zoals jeugdhulp, seksueel misbruik en loverboys.

Casus 2 “Plotseling verdwenen”

(nog in 2002 na 110901) Twee jongeren waren in het verleden barvrijwilliger in het centrum. Opeens waren ze verdwenen. Het waren hbo-opgeleide jongeren die nog nooit problemen gehad hadden met de politie. Keurige jongens dus zo leek het. Wat ik deed als Turkse jongerenwerker was de andere jongeren, hun vrienden, leeftijdgenoten of broertjes bevragen waar ze waren en wat er was gebeurd. Want dat was mijn belangrijkste vraag: waarom wist ik het niet als jongerenwerker terwijl ik daarvoor goed contact met ze had en ook nergens enig signaal had opgevangen dat ze wilden vetrekken naar een islamitisch land? Het bleek dat ook de omgeving, familie en de leeftijdgenoten niet op de hoogte waren. Ze hielden het bewust stil en hadden maar een paar vrienden op het laatste moment op de hoogte gebracht. Want ze wisten dat als het voortijdig uit zou komen, zij tegengehouden zouden worden en hun wens niet in vervulling zou gaan.

4.2. Preventie: hoe kan je radicalisering voorkomen?

Preventie is bij radicalisering vooral het voorkomen of wegnemen van de voedingsbodern. Dat is op zich lastig omdat een deel van de voedingsbodern een internationale component heeft, zoals de houding binnen de westerse samenleving tegenover de islam, het ontstaan van IS; etc. Maar een groot deel van de preventie ligt ook dichterbij door jongeren deelgenoot maken van de samenleving en door het tegengaan van het wij-zij denken.

Het eerste wat je als jongerenwerker moet doen is een analyse maken: welke jongeren heb je in je wijk en welke daarvan zijn mogelijk vatbaar voor extreme gedachten? Daarbij moet je dit als jongerenwerker bespreekbaar maken, kansen bieden en alternatieven aanbieden. Als jongerenwerker moet je dan wel wat te bieden hebben: kennis, levenservaring en weten hoe je jongeren kan triggeren (of verleiden) naar ander gedrag.

Feitelijk moet de preventie eerder beginnen: start preventie al bij het kind- en het tienerwerk. Leer de kinderen en tieners al vroeg kennen en betrek ze bij de buurt. Ga echt aan de gang met de voedingsbodern, ook in je wijk. Wat nodig is een langere termijnvisie, zoals bijvoorbeeld bij de Vreedzame Wijk² jongeren van verschillende culturen met elkaar en volwassen buurtgenoten in contact laten komen en het betrekken van zelforganisaties bij je werk. En werk samen met de ouders en de scholen.

We denken bijvoorbeeld aan de volgende activiteiten:

- algemene preventie (talentontwikkeling, regulier jongerenwerk, ondersteuning op gebied van werk, scholing of vrije tijd). Dit moet altijd en overal gebeuren. En dit werkt ook preventief voor criminaliteit, radicalisering en nog veel andere zaken.
- De jongerenwerker blijft te allen tijden in gesprek met de jongeren.

² Bij De Vreedzame Wijk wordt de succesvolle methodiek De Vreedzame School toegepast op wijkniveau. Kinderen leren op een vreedzame manier conflicten op te lossen en elkaar en andere buurtbewoners positief te benaderen.

- Focus je op bepaalde wijken, op bepaalde groepen en zoek deze jongeren vaak op. Dat kan een verschuiving van je reguliere focus betekenen naar andere wijken of naar andere groepen.
- Hou goede contacten met scholen in de gemeente, zowel basisscholen, voortgezet onderwijs als ROC's.
- Haal de moeders erbij. Dus richt je niet alleen op de vaders. Moeders zijn erg belangrijk – dit wordt vaak vergeten – een goede preventie kracht die je als werker kan inschakelen.
- Als je specifieke voorlichting aan jongeren wilt geven, zoek daar dan het goede middel voor zoals een voorlichtende toneelvoorstelling.
- Preventie is ook door de islamitische jongeren helpen bij hun identiteitsontwikkeling. Dat betekent dat het jongerenwerk anders moet werken dan vroeger. Tien jaar geleden was het binnen het jongerenwerk niet gebruikelijk om iets op het gebied religie of zingeving te doen. Men als argument dat “je in bij het jongerenwerk komt voor je vrijetijdsbesteding en geloven dat doe je maar ergens anders”. Wil je (potentieel) radicaliserende jongeren bereiken dan zal je als jongerenwerker open moeten staan voor de religie en zingeving van deze jongeren.
- Zet goede rolmodellen in zodat de jongeren zich daar aan kunnen optrekken en zich kunnen spiegelen, ook op gebied van geloof.
- Niet alleen jongeren in achterstandsituaties kunnen radicaliseren, maar ook (hoog)opgeleide jongeren, dus als het jongerenwerk alleen maar bezig is met het wegwerken van achterstanden dan slaat het jongerenwerk de plank mis.
- En ben je bewust dat er ook veel islamfobie is. Ouderen en ook jongeren die zich extreem anti-islamitisch of populistisch rechts uiten. Doe daar ook iets mee, want het is een belangrijke voedingsbodem waarom jongeren zich hier niet thuis voelen.
- Meer alternatieve manieren van opvang, vooral voor jongeren die werkloos zijn of niet naar school gaan.
- Benoeming van jongerencoaches, die een intensief programma op individuele ondersteuning en begeleiding van risico-jongeren bieden.
- Meer aandacht voor meisjes en jonge vrouwen, omdat veel van wat er met hen gebeurt tijdens hun opgroeien uit het zicht van het publieke domein en professionals plaatsvindt.

Kortom : Een integrale aanpak om te bereiken dat jongeren zich meer hechten aan de maatschappij en hun sociale omgeving. Een beleid dat zich richt op een positieve beleving van de bewoners ten opzichte van hun eigen stad, door het verbeteren van de perceptie van veiligheid en sociaal welzijn.

Casus 3 *“Hulpvraag achter een vraag om een uitkering.”*

Een jongerenwerker kreeg de vraag om een jongen te helpen bij het aanvragen van een uitkering. Deze jongen bleek dakloos te zijn. Vervolgens heeft de jongerenwerker de jongen geholpen met zijn inschrijving bij het Leger des Heils. De politie belde naar de jongerenwerker met de vraag om spoedig langs te komen. Bij aankomst werd gevraagd of de jongerenwerker de desbetreffende jongere begeleidde. Het bleek volgens de politie om een geradicaliseerde jongen te gaan.

Hoe ga je daarmee om? Dit was helemaal nieuw voor mij, vertelt de betreffende jongerenwerker. Aan de ene kant stond de jongerenwerker aan de kant van de jongen, maar de politie wilde wel informatie hebben over de jongen. Je wilt de jongen graag helpen, maar tegelijkertijd bestaat er geen hulpnetwerk waarbinnen veilig informatie kan worden verkregen om goed om te gaan met deze casus. Je wilt als jongerenwerker niet het leven van de jongere ‘vergooien’ door signalen te melden. De aanpak van de politie en gemeente lijkt vooral repressief in plaats van preventief. Het zou fijn zijn als de casus anoniem kan worden gedeeld met de gemeente en het Jeugd interventie team. Vragen: Waar meld je radicalisering? Wanneer is iemand radicaal?

4.3. Samenwerken met lokale partners

De aanpak is per gemeente verschillend. Bij de meeste gemeenten is de aandacht voor radicalisering ondergebracht bij het Veiligheidshuis, waar politie, Openbaar Ministerie en jeugdhulp samen optrekken. Er zijn ook aantal gemeente die een specifieke netwerkregisseur radicalisering hebben. Dan heb je – als het goed is – een duidelijk aanspreekpersoon. Het jongerenwerk is in veel steden partner in het veiligheidsoverleg.

Andere belangrijke lokale netwerkpartners bij de preventie en aanpak van radicalisering zijn

- Scholen: Jongeren die weg willen naar Syrië trekken zich vaak juist terug uit de straat. Het zijn vaak juist niet de jongeren die op straat problemen veroorzaken. Op scholen worden snel signalen opgevangen en met een goede samenwerking kan een radicaliserende jongere net over de streep worden getrokken om in Nederland te blijven.
- wijkagent
- Gemeente en leerplicht.
- CJG
- GGD
- Zelforganisaties en Moskee
- Sportverenigingen

Een aantal van bovengenoemde netwerkpartners zijn ook vertegenwoordigd in het sociaal wijkteam, waar in veel gemeente ook het jongerenwerk bij betrokken is. Bij het wijkteam kan je terecht met vragen en signalen over jeugdhulp.

Praktijkervaringen netwerkoverleg.

Een aantal jongerenwerkers hebben goede ervaring met het veiligheidsoverleg, vooral als er duidelijke vermoedens zijn van radicalisering. Maar ook wordt aangegeven dat er veel informatie wordt gevraagd van de jongerenwerker, maar dat samenwerkingspartners - politie, gemeente en jeugdhulp- op hun beurt weinig informatie kunnen delen. Deze ongelijke deling

van informatie wordt als lastig ervaren. Een jongerenwerker voelt zich dan soms onder druk gezet om vertrouwelijke informatie van jongeren te delen. Het is belangrijk dat er een betrouwbare openheid bestaat tussen samenwerkingspartners.

“Ik zit als jongerenwerker tussen twee vuren; enerzijds wil ik de jongeren helpen door present en open minded met ze in contact zijn én anderzijds is het netwerk met gemeente, politie en veiligheidshuis die vooral gericht lijkt te zijn op oppakken vanuit de veiligheidsperspectief.”

Daardoor lijkt het veiligheidsoverleg soms vanuit het perspectief van de jongerenwerker als een gesloten wereld waarin het moeilijk is om daarin het belang van de “softe aanpak” van het jongerenwerk goed voor het voetlicht te krijgen.

“Bij vermoedens van radicalisering kan ik mijn vermoedens eigenlijk niet goed toetsen omdat de justitiepartners te happig zijn op namen van de jongeren en meteen dreigen te labelen.”

Zorg ook voor een mogelijkheid binnen de samenwerking om een eerste signaal of vermoeden klein te houden, zonder dat het meteen wordt opgeschaald naar een groot probleem. Dit kan bijvoorbeeld door in een netwerkoverleg of gewoon bij de bij gemeente of wijkagent de casus ook eerst anoniem voor te leggen en tips kan vragen.

Duidelijke afspraken intern én met lokale netwerkpartners.

Ook is het belangrijk dat de gedeelde informatie vertrouwelijk wordt behandeld. Ter illustratie vertelt een jongerenwerker over een casus waarbij een samenwerkingspartner in alle openheid informatie deelde met jongeren uit de doelgroep terwijl deze informatie in vertrouwen was verteld en te herleiden was naar de betreffende jongerenwerker. Daarom zijn een heldere visie van de gemeente en duidelijke afspraken in het lokale samenwerkingsnetwerk nodig, waardoor de rol en taken van elke betrokkene goed is bepaald en de netwerkpartners zich ook bewust zijn van de precaire relatie die jongerenwerkers hebben met risicojongeren.

Vervolgens moet ook op organisatieniveau met leidinggevendenden duidelijke afspraken zijn wanneer vermoedens en signalen wel of niet doorgegeven worden.

- Een persoon binnen of buiten de organisatie met wie de jongerenwerkers ervaringen kunnen delen, zonder het risico dat direct actie zal worden ondernomen, bijvoorbeeld over zaken die de jongerenwerker niet eens durft of wil delen met collega's.
- De mogelijkheid om ook low profile te kunnen werken, wat betekent dat er geen publiciteit wordt gegeven van het feit dat de jongerenwerk zich met radicalisering bemoeit.

Kortom een veilige en betrouwbare omgeving met betrekking tot het delen van informatie (zowel intern als extern).

Casus 4: “ Een stille Marokkaanse jongen”

Het is een stille jongen die niemand anders toelaat. Hij praat niet. Hij is bekend en gearresteerd op het vermoeden van afreizen. Maar eigenlijk is het een probleemjongere die met zijn emoties geen kant op kan. De jongerenwerker van Marokkaanse afkomst wordt door de jongen verweten dat hij niet streng genoeg is in de leer en deze jongen niet groet. Veel tijd is er gestoken in het proberen contact te leggen met deze jongen. Veel tijd is er ook gestoken in het onderhouden van het contact met de moskee.

4.4. Contact met ouders, moskee en zelforganisaties.

De moskee en zelforganisaties is een regulier onderdeel van je wijknetwerk. Onderhoud het contact met zelforganisaties en moskee niet uitsluitend op basis van signalen van radicalisering of andere problematiek. Maar heb ook eerder en gewoon op een positieve wijze contact. De moskee of zelforganisatie is voor jongerenwerkers een belangrijke schakel om in contact te komen met de moslimgemeenschap. En zo organiseren jongerenwerkers al veel activiteiten samen met zelforganisaties en moskeeën, zoals bijvoorbeeld een voetbaltoernooi tijdens Ramadan. Het contact is structureel en daardoor is de onderlinge communicatie goed.

Goed contact met de moskee en zelforganisaties geeft je informatie hoe deze organisaties de allochtone ouders ondersteunen en voorlichten geven over hoe te reageren als hun kind praat over geloof en dreigingen van geweld.

Door contact kom je meer te weten over de cultuur van een bepaalde moskee. Niet elke moskee staat altijd open voor contact. Is de moskee de bron van radicalisering? Of is juist een groep buiten de moskee de bron van radicalisering? Dat maakt een verschil. Binnen een bepaalde grote gemeente gaan jongeren bijvoorbeeld ineens heel veel naar een bepaalde moskee. Uiteindelijk bleek dat daar radicalisering van binnenuit plaatsvond doordat er radicale jonge mensen in het moskeebestuur kwamen. In een andere gemeente zie je dat jongeren juist NIET meer naar een moskee gaan omdat deze te gematigd voor hen is. Zij zetten hun zoektocht naar de ‘ware islam’ elders voort. Deze informatie is belangrijk als jongerenwerker om te weten.

Het contact met de ouders is vaak moeilijker alhoewel er ook goede praktijkvoorbeelden zijn waar juist veel ouders op een informatiebijeenkomst afkwamen. Maar toen waren er ook echt veel zorgen omdat er juist twee jongeren uit de wijk in Syrië waren doodgeschoten.

Casus 4 Twee jongeren van Hbo-niveau uit de wijk zijn naar Syrië afgereisd en daar omgekomen.

Als jongerenwerker heb je gehoord dat er twee Marokkaanse jongeren met een goede opleiding uit de wijk naar Syrië zijn afgereisd en daar zijn omgekomen. Je heb er als jongerenwerkers niets aan kunnen doen omdat deze jongeren het stil hielden dat ze wilden gaan. Maar je hebt het wel gebruikt als aanleiding om de andere Marokkaanse jongeren in de wijk te waarschuwen. Daar heb je ook aandacht aan gegeven in de wijkkrant. Dan krijg je opeens een telefoontje vanuit Marokko waarin de vader je dringend vraagt om het stil te houden uit schaamte en eer van de familie. Vraag: Moet ik nu ophouden met het geven van voorlichting en moet ik de twee jongeren niet meer noemen?

4.5. Mogelijke rol bij deradicalisering

Bij het deradicaliseren van jongeren lijkt de rol van het jongerenwerk minder groot. Soms kun je radicale jongeren bereiken met ‘gematigde’ moslims, maar soms kun je ze alleen bereiken met niet-jihadistische salafisten die moslim jongeren kunnen behoeden voor een uitreis. Dit gaat echter het jongerenwerkerspetje te boven.

Wil dat dan zeggen dat de jongerenwerker niets hoeft te doen bij geradicaliseerde jongeren? Natuurlijk kan hij wat doen om te zorgen dat zijn kleine broertjes en zusjes niet afglijden. Of zorgen dat de ouders ondersteuning krijgen. En een belangrijke taak is om te zorgen dat ook de buurtjongeren of vriendengroepen niet worden meegezogen. Of dat de wijk op een negatieve manier wordt gelabeld wat verdere polarisatie in de hand kan werken.

4.6. Ook aandacht voor rechts-extremisme.

In de stad, maar vooral ook op het platteland, zien de jongerenwerkers de ontwikkeling van radicalisering van jongeren op twee manieren: aan de ene kant van de radicalisering van moslimjongeren aan de andere kant de radicalisering van extreem-rechtse jongeren. De laatste jaren is ook het rechts-extremisme gegroeid. Deze groei wordt sterk beïnvloed door de ontwikkelingen rond de islam radicalisering, zoals de toenemende weerstand over de komst van moskeeën en de grote toestroom van vluchtelingen.

Er is veel islamfobie, waardoor zowel ouderen als jongeren zich extreem anti-islamitisch uiten. Doe daar ook iets mee, want het is een belangrijke voedingsbodem waarom moslimjongeren zich hier niet thuis voelen. Helaas zie je dat er lokaal minder middelen worden ingezet voor de preventie van rechts-extremisme onder jongeren.

5. Wat hebben jongerenwerkers nodig?

1. Een goede training met voldoende kennis over de islam, over uitreizigers, waar moet je op letten (signaleren), hoe kun je signalen en religie bespreekbaar maken?
2. De organisatie waarvoor je werkt:
 - a. Moet het onderwerp bespreekbaar maken.
 - b. Kan een clubje jongerenwerkers instellen die expert worden en anderen erbij helpen.
 - c. De jongerenwerkers die er midden in zitten, moeten hun verhaal kwijt kunnen (bij leidinggevende). De leidinggevende moet ze vertrouwen en back up bieden en tijd om in contact te komen met de jongeren (prioriteit dus).
 - d. Als een politieagent/ambtenaar of andere netwerkpartner het de jongerenwerker moeilijk maakt door overreactie moet de leidinggevende direct met leidinggevende van de andere organisatie contact opnemen en zaken bespreekbaar maken.
3. Goede afspraken met het lokale netwerk waarin ieders rollen duidelijk zijn, maar zeker die van het jongerenwerk (zodat de anderen weten dat de jongerenwerkers op eieren lopen als het gaat om relatie met radicale jongeren).
4. Mogelijkheid binnen de samenwerking om het klein te houden (niet gelijk opschalen voordat er nader onderzocht is wat er werkelijk aan de hand is)
5. Een persoon binnen de organisatie (of externe expert) waarmee ze kunnen sparren zonder dat daar actie uit voort hoeft te vloeien (een soort van vertrouwenspersoon, luisterend oor, zodat de jongerenwerker zijn dingen kan delen en er niet alleen mee blijft lopen. Dit gaat ook over de dingen die hij niet durft of wil delen met collega's of netwerkpartners.
6. Mogelijkheid om low-profile te kunnen werken dus geen persberichten en krantenartikelen waarin staat dat het jongerenwerk met radicalisering bezig is.
7. Veiligheid bij het delen van info (intern en extern).

Bijlage 1: Tips en vragen voor Jongerenwerkers bij radicalisering jongeren

a. Tips voor signaleren van radicalisering

Een van de meest gestelde vragen is of er bepaalde gedragingen en uiterlijke kenmerken bestaan op basis waarvan radicalisering bij een jongere kan worden waargenomen. Helaas, een eenduidig profiel met bijbehorende checklist bestaat niet. Toch zijn er wel degelijk bepaalde zaken waar je als jongerenwerker op kunt letten.

Hierbij enkele tips. Maar wees voorzichtig met signalen te duiden.

- ✓ Let op dat je polarisatie niet in de hand helpt. Dan ga je stigmatiseren. Het zijn niet alleen jongens en/of moslims die radicaliseren. Er kan bijvoorbeeld ook sprake zijn van rechtsradicalisme.
- ✓ Orthodoxie hoeft niet hand in hand te gaan met radicalisering. Een zoektocht in waarden en geloof kan je best ondersteunen. Het is ook raadzaam om dit te doen, gezien internet dé aangewezen plek is waar de zoekende jongeren geconfronteerd worden met radicale perspectieven.
- ✓ Dat jongeren bepaalde opvattingen hebben, hoeft nog geen actie te betekenen. En actie hoeft nog geen strafbaar feit te betekenen. Radicalisme is soms ook de drijvende kracht achter maatschappelijke veranderingen
- ✓ Bespreek signalen met collega's en eventueel met externen die een deel vormen van het leven van de jongere: de voetbalcoach, de voorganger in de moskee, etc. Een afzonderlijk signaal is niet afdoende, meerdere signalen vanuit verschillende invalshoeken kunnen wel een zorgwekkend beeld geven.
- ✓ Wanneer er sprake is van ronselen of vermoedens van vertrekken naar bijv. Syrië, leg dan direct contact met politie of het NCTV.
- ✓ Wanneer je iets signaleert, vraagt het in ieder geval om een pedagogisch antwoord: laat zien dat je het gedrag signaleert en ga het gesprek daarover aan.

b. Benodigde competenties voor jongerenwerkers voor het signaleren van radicalisering.

- Signalen van radicalisering bij jongeren herkennen
 1. *Weet jij welke signalen belangrijk zijn om serieus te nemen en hoe deze te interpreteren?*
 2. *Heb jij kennis van de Islam en radicalisering? Weet jij bijvoorbeeld waar de grens ligt tussen religieuze orthodoxie en radicalisme?*
 3. *Ben jij in contact met moskeeën en zelforganisaties en maak je ondersteuning over de zelfontwikkeling bij jongeren bespreekbaar?*
- Bijdragen bewustwording radicalisering jongeren
 4. *Maak jij signalen m.b.t. radicalisering bespreekbaar met jongeren zelf, collega's en netwerkpartners*
 5. *Zoek jij de moskeeën en zelforganisaties in je wijk op en onderhoud je hiermee goede contacten?*
 6. *Organiseer je voorlichtingsbijeenkomsten en/of geef je informatie aan jongeren over radicalisering?*
- Aanpak bij signalen van radicalisering bij jongeren
 7. *Ken jij sleutelfiguren en rolmodellen die je bij signalering van radicalisering kunt inzetten?*
 8. *Kan jij mogelijkheden en alternatieven aanbieden wanneer een jongere dreigt te radicaliseren?*

Bijlage 2: Meer informatie en verder lezen

Verder lezen over jongerenwerk

- Blog Johan Cortooms: Als de jongerenwerker het niet doet
<https://johancortooms.wordpress.com/2015/01/14/als-de-jongerenwerker-het-niet-doet/>
- Jongerenwerk in Beeld (NJI-2015) <http://www.nji.nl/nl/Publicaties/Publicaties-Jongerenwerk-in-beeld>
- Beroepscode kinder en jongerenwerk en rapport Verkenning Beroepsregistratie (BVjong-2014)
<http://www.bvjong.nl/item/85-eindrapport-brede-verkenning-beroepscode-en-beroepsregistratie-kinder-en-jongerenwerkers-nu-beschikbaar>

Verder lezen over jongerenwerk en radicalisering

- Nederlandse Jeugdinstituut –kennisdossier Radicalisering
<http://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossiers/Radicalisering>
- RAN –project Europees project Radicalisation Awareness Network-Preventie van radicalisering
<http://www.radaradvies.nl/producten/radicalisation-awareness-network>
- School en Veiligheid thema Radicalisering
<http://www.schoolenveiligheid.nl/thema/radicalisering/>
- NCTV-magazine themanummer radicalisering en school -oktober 2015
file:///C:/Users/Niko/Downloads/magazine-nationale-veiligheid-en-crisisbeheersing-2015-4-interactief_tcm126-606411.pdf
- Artikelen over radicalisering in Magazine Zorg en Welzijn
<http://www.zorgwelzijn.nl/Home/Dossiers/Dossier-Radicalisering/>
 - Jongere vindt radicale groep ook gezellig
<http://www.zorgwelzijn.nl/Jeugd/zorg/Nieuws/2015/10/Jongere-vinden-radical-groep-ook-gewoon-gezellig-2699572W/>
 - Jongerenwerker juiste persoon bij aanpak radicalisering
<http://www.zorgwelzijn.nl/Jeugd/zorg/Nieuws/2015/8/Jongerenwerker-juiste-persoon-bij-aanpak-radicalisering-2672137W/>
 - Radicalisering en de rol van welzijn
<http://www.zorgwelzijn.nl/Welzijnswerk/Opinie/2015/4/Radicalisering-en-de-rol-van-welzijn-1744284W/>
 - Jongerenwerker kan radicale jongeren niet bereiken
<http://www.zorgwelzijn.nl/Jeugd/zorg/Nieuws/2015/4/Jongerenwerker-kan-radical-jongere-niet-bereiken-1740657W/>
 - Jongerenwerkers worstelen met radicalisme-
<http://www.zorgwelzijn.nl/Welzijnswerk/Nieuws/2015/1/Jongerenwerkers-worstelen-met-radicalisme-1680867W/>
- <http://www.nji.nl/nl/Publicaties/Polarisatie-en-radicalisering-bij-jongeren.html>
- <http://www.mogroep.nl/actueel/nieuws/3764-jongerenwerkers-en-hun-radicaliserende-jongeren>
- <http://www.socialevraagstukken.nl/site/2015/05/12/aanpak-radicalisering-nederland-is-een-voorhoedeland-in-sluimerstand-geworden/>
- <http://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/This-is-me-flyer.pdf>
- <http://www.straatcontact.nl/methode>
- <http://www.wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/instrumenten/database-aanpakken-jeugdgroepen/details/plus-min-mee-project/>
- **App "Kennisbank terrorisme"** Handig voor je werk als jongerenwerker. Hierop staan alle vlaggen en logo's van terroristische organisaties, met de uitleg van de organisatie erbij. Stel dat je ziet dat een jongere op internet kijkt naar een of andere rechtse- radicale of islamitische website met bepaalde afbeelding of logo of je ziet een jongere met zo'n vlag of afbeelding op straat loopt. Dan kan je als jongerenwerker op je smartphone checken over welke organisatie het gaat. <http://nctv.nl/onderwerpen/tb/Tools/kennisbankterrorismen/index.aspx>